

Dezideriu GERGELY

Moldovan și alții vs. România sau „Cazul Hădăreni de la incident la administrarea justiției, de la instanțele naționale la Curtea Europeană a Drepturilor Omului”

„După 12 ani de la evenimentele tragice petrecute la Hădăreni, Mureș, între românii și rromii din localitate, când au murit 4 oameni iar 13 case au fost incendiate, conflictul interetnic e pe cale să reizbucnească în urma hotărârilor judecătorești, românii au fost somați să plătească despăgubiri materiale și daune morale în valoare totală de 1,880 miliarde lei. Miercuri a început executarea silită a celor zece persoane găsite vinovate pentru incendierea caselor țiganilor, motiv pentru care mai mulți polițiști, jandarmi și luptători Dias au fost dislocați pentru asigurarea zonei (...) Hotărârea Înaltei Curți de Casație și Justiție și soluția CEDO au amplificat și mai mult pornirile războinice ale românilor, care au promis că vor pune din nou mâna pe topoare și furci pentru a-și face singuri dreptate”¹.

Aparența unei situații simple motivată de pronunțarea unor decizii deturneză complexitatea cazului de la Hădăreni, punând în discuție aspecte juridice de drept substanțial, dar și procedural de administrare a justiției, aspecte sociale și, nu în ultimul rând, în opinia mea, aspecte interetnice, culminând practic cu apariția unor stări de tensiune între actorii implicați în incidentele din anul 1993, generate de această dată, paradoxal, de modul de aplicare al legii.

Complexitatea situației este dată de pronunțarea deciziilor instanțelor de judecată române și a deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului, în cazul *Moldovan și alții vs. România*, sau mai bine cunoscut, cazul Hădăreni.

Incidentele rezumate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cazul *Moldovan și alții vs. România*

În hotărârea nr. 2², Curtea Europeană face sumarul faptelor cazului astfel cum au fost prezentate de către părți: „În seara zilei de 20 septembrie 1993, o ceartă s-a declanșat în barul din centrul satului Hădăreni (județul Mureș). R.L. Lăcătuș și A.P. Lăcătuș, doi frați de etnie romă,³ împreună cu un alt rom, M. Zoltan, au început să se

---

¹ Citat ziarul Libertatea, 12 august 2005, articol disponibil la <http://www3.ziare.ro/articol.php/1123837075>, accesat la 12 septembrie 2005.

² A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Case of Moldovan and Others v. Romania, (Applications nos. 41138/98 and 64320/01), Judgment No. 2, Strasbourg, 12 July 2005 disponibilă pe site-ul Curtii Europene la www.echr.coe.int

³ Regula Noii Reviste de Drepturile Omului este să folosească cuvântul «rom» cu un singur «r». Inițiativa Ministerului Afacerilor Externe, la începutul anilor '90, de a cere institu-

certe cu un ne-rom, Chețan G. Confruntarea verbală s-a transformat în confruntare fizică, sfârșită cu moartea lui Chețan C., care sărise în ajutorul tatălui său. Cei trei romi au fugit și s-au refugiat în casa unui vecin. Imediat, vestea incidentului s-a răspândit și un număr mare de săteni au aflat de moartea lui Chețan C. Furioși, s-au strâns să îi găsească pe romi. Mulțimea a ajuns la casa în care se ascundeau cei trei și i-a somat să iasă. În mulțime se aflau și membri ai poliției locale, inclusiv șeful de post, I. Moga și sergentul A. Șușcă, care auziseră de incident. Când frații au refuzat să iasă, mulțimea a dat foc casei. În timp ce focul cuprindea casa, frații au încercat să fugă, dar mulțimea i-a prins și i-a bătut cu bâte și pari. Cei doi frați au murit în cursul serii. M. Zoltan a rămas în casă și a murit în incendiu. Se pare că ofițerii de poliție prezenți nu au făcut nimic pentru a opri aceste atacuri. Reclamanții susțin că, dimpotrivă, poliția a participat și a permis distrugerea proprietății romilor din Hădăreni.

În aceeași seară, mai târziu, sătenii s-au decis să-și verse furia asupra tuturor romilor care locuiau în sat și au început să dea foc caselor și proprietăților romilor din Hădăreni, inclusiv grajduri, mașini și bunuri. Răzmerițele au continuat până ziua următoare. Pe scurt, au fost distruse treisprezece case ale romilor ce au depus plângerea^{3,4}.

Demersuri legale în fața instanțelor de judecată din România: latura penală a procesului

După incident, rezidenții romi din Hădăreni au depus o plângere penală la Parchetul de pe lângă Tribunalul Mureș. La data de 21 iulie 1994, trei civili – P.B., I.B. și N.G. – au fost reținuți și acuzați de omor deosebit de grav și incendiere. Câteva ore mai târziu au fost eliberați și s-a renunțat la toate mandatele de arestare pe numele lor din ordinul Procurorului general. Printr-un ordin din 31 octombrie 1994, pe bază de dovezi solide privind implicarea poliției în incident, cazul a fost transmis Parchetului Militar din Târgu-Mureș. La 15 noiembrie 1994, Parchetul Militar din Târgu-Mureș a decis prelungirea investigației și începerea urmăririi penale în cazul șefului de post Moga și a sergentului Șușcă.

Pe 10 ianuarie 1995, ținând cont de implicarea colonelului Palade, Procurorul Militar din Târgu-Mureș declină competența și cazul este trimis spre soluționare Parchetului Militar Teritorial din București. La 22 august 1995, Colonelul magistrat M.S., procurorul militar din cadrul Curții Militare București, a decis neînceperea urmăririi penale, declarând că dovezile în acest caz nu confirmă participarea șefului poliției Moga, a locotenent-colonelului Palade sau a sergentului Șușcă în faptele comise. În septembrie 1995, șeful Parchetului Militar Teritorial București a menținut soluția, refuzând începerea urmăririi penale și toate acuzațiile împotriva ofițerilor de poliție au fost retrase. Părțile vătămate au făcut apel împotriva deciziei, dar acesta fost respins de Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție.

țrilor să scrie «rom» – cu doi «r» – nu avea nici o legitimare lingvistică. Ea exprima psihoza naționalistă din acel moment. Chiar MAE a revenit mai târziu asupra «directivei» sale (*Nota redacției*).

⁴ *Idem*.

La data de 12 august 1997, procurorul de pe lângă Curtea de Apel Târgu-Mureș a pus sub acuzare unsprezece civili suspecti de crimele comise pe 20 septembrie 1993. Pe 11 noiembrie 1997 a început procesul penal, în conjuncție cu procesul civil pentru repararea daunelor, intentat inculpaților civili la Judecătoria Târgu-Mureș.

La data de 17 iulie 1998, Judecătoria Târgu-Mureș a dat verdictul în procesul penal. Instanța a condamnat cinci civili pentru omor deosebit de grav și doisprezece civili, inclusiv pe cei cinci, de distrugere, ultraj contra bunelor moravuri și tulburarea liniștii publice. La data de 17 iulie 1998, Procuratura a făcut apel împotriva acestei decizii, cerând, printre altele, sentințe mai aspre⁵.

În ianuarie 1999, Curtea de Apel Târgu-Mureș a condamnat la șase ani de închisoare un al șaselea civil, P.B., pentru omor deosebit de grav. În plus, a mărit sentința în cazul lui N.G., la șase ani de închisoare. În același timp, a redus celelalte sentințe: în cazul lui V.B. și S.I.P. de la șapte la șase ani de închisoare; V.B.N. și S.F. de la cinci la doi ani de închisoare și în cazul lui N.B., I.B. și O.V. de la trei la doi ani de închisoare. Finalmente, s-a dispus neînceperea urmăririi penale împotriva viceprimarului V.B. În plus, Curtea de Apel a redus sentința celor condamnați pentru distrugere conform art. 217 C. pen.

La data de 22 august 1999, ca urmare a noi dovezi aduse în procesul penal, reclamanții au introdus apel la Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, împotriva soluției din 22 august 1995 de neîncepere a urmăririi penale a ofițerilor de poliție implicați în incidentele din 20 septembrie 1993.

În noiembrie 1999, Curtea Supremă de Justiție a menținut deciziile anterioare ale instanțelor de judecată în privința sentințelor privind distrugerea proprietății, dar a redus acuzația de la omor deosebit de grav la omor cu circumstanțe atenuante în cazul lui V.B., P.B. și S.I.P., condamându-i la cinci ani de închisoare. De asemenea, P.B. și N.G. au fost achitați.

La data de 14 martie 2000, Procurorul Militar șef de la Curtea Supremă de Justiție a menținut soluția Parchetului Militar Teritorial București din 22 august 1995. La data de 7 iunie 2000, președintele României i-a grațiat pe S.I.P. și P.B., condamnați pentru omor, fiind astfel eliberați⁶.

Demersuri legale în fața instanțelor de judecată din România: latura civilă a procesului

La data de 12 ianuarie 2001, Tribunalul Mureș a pronunțat sentința în cazul civil. Pe baza unui raport de expertiză, instanța acordă daune materiale pentru casele distruse parțial sau total în cazul a șase romi. Instanța respinge cererile celorlalți reclamanți pentru daune materiale în cazul caselor reconstruite stabilind că valoarea caselor este aceeași sau chiar mai mare decât era la început. Au fost respinse toate cererile pentru daune cu privire la bunuri sau mobilă, pe motiv că nu s-au depus documente care să ateste valoarea bunurilor sale și că romii nu erau înregistrați ca plătitori de taxe capabili să achiziționeze asemenea bunuri. Ținând cont de anumite

⁵ *Idem.*

⁶ *Idem.*

erori procedurale din sentința Tribunalului Mureș, reclamantii au introdus apel la Curtea de Apel Mureș. La data de 17 octombrie 2001, Curtea de Apel Mureș a stabilit că au avut loc un număr de erori procedurale. În concluzie s-a casat decizia din 12 ianuarie 2001 și s-a dispus rejudecarea cazului⁷.

Tribunalul Mureș a pronunțat sentința civilă la data de 12 mai 2003. Pe baza raportului de expertiză din 1999, adus la zi în 2003, instanța a decis acordarea de daune materiale care să fie plătite de civilii găsiți vinovați de instanța penală. În final, instanța a respins toate cererile reclamantilor de daune morale pe motiv că nu și-au întemeiat cererile și că infracțiunile comise nu erau de natură a produce daune morale.

Părțile au formulat apel împotriva sentinței civile și Curtea de Apel Târgu-Mureș a dat verdictul pe 24 februarie 2004. Instanța a reținut că „Prin comportamentul lor, acuzații au încălcat dreptul la proprietate al reclamantilor pentru care s-au acordat deja daune materiale; totuși, câtorva dintre părțile civile ar fi trebuit să li se acorde și daune morale, fiind private emoțional, ca rezultat al pagubelor suferite, al siguranței pe care o simțeau în casele distruse, al confortului pe care îl aveau prin facilitățile casei, cu toate bunurile obținute prin munca lor, care le garanta un standard normal de viață”.

Părțile au introdus recurs împotriva acestei decizii la Înalta Curte de Casație și Justiție. Înalta Curte de Casație și Justiție a respins ca nefondate recursurile declarate de părți împotriva deciziei penale Curții de Apel Târgu Mureș⁸.

Cauza *Moldovan și alții vs. România* în fața Curții Europene a Drepturilor Omului

Cazul a constat în două plângeri (nr. 41138/98 și 64320/01) împotriva României, înaintate Comisiei Europene de Drepturile Omului, pe 14 aprilie 1997. Petiționarii sunt 25 de cetățeni români de etnie romă. Petiționarii au susținut, în particular, că distrugerea proprietăților lor în timpul incidentelor din 20 septembrie 1993 și consecințele acestora reprezintă o încălcare de către statul în cauză a obligațiilor asumate prin articolele 3, 6, 8 și 14 din Convenție, care garantează, *inter alia*, dreptul de a nu fi supus tratamentelor inumane și degradante, accesul la instanțele de judecată pentru o stabilire echitabilă a drepturilor și obligațiilor civile, dreptul la respectarea vieții private și familiale, a domiciliului și dreptul de a nu fi discriminat în exercitarea drepturilor și libertăților stipulate în Convenție.

Printr-o decizie din 3 iunie 2003, Curtea a declarat plângerile parțial admisibile.

Hotărârea nr. 1 a Curții Europene a Drepturilor Omului: soluționare pe cale amiabilă

Pe 4 și 19 martie 2004, după un schimb de corespondență, Grefa Curții a sugerat părților să încerce o soluționare pe cale amiabilă, conform art. 38 § 1 (b) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. La data de 19 aprilie 2004 și 18 mai 2004, optsprezece petiționari și, respectiv, Guvernul, au depus declarații formale prin care

⁷ *Idem.*

⁸ *Idem.*

acceptau soluționarea pe cale amiabilă a cazului. Prin scrisorile din 18 mai, respectiv 19 octombrie 2004, Guvernul a făcut următoarea declarație: „Guvernul României va plăti *ex gratia* reclamanților [cei care au acceptat soluționarea, n.n.] o sumă totală de 262.000 Euro în vederea soluționării pe cale amiabilă a plângerilor acestora înregistrate cu nr. 41138/98 și 64320/01. Plata va constitui soluționarea definitivă a cazului, inclusiv plângerile civile ale reclamanților în fața instanțelor interne. Guvernul regretă sincer eșecul anchetei penale de a clarifica pe deplin circumstanțele care au dus la distrugerea caselor și bunurilor reclamanților, în urma cărora aceștia locuiesc în condiții improprii, obligând o parte dintre ei să își părăsească satul și îngreunând posibilitatea reclamanților de a iniția o acțiune civilă. Regretă, de asemenea, durata procedurilor civile în fața instanțelor interne și anumite remarci ale unor autorități la adresa reclamanților de etnie romă. Se admite că astfel de evenimente ridică probleme, conform articolelor 3, 6 și 8 ale Convenției și, ținând cont de circumstanțele distrugerii caselor și a traumelor emoționale, pot apărea aspecte excepționale, potrivit art. 3 din Convenție, precum și art. 14⁹.

Guvernul dorește să își asume adoptarea următoarelor măsuri generale: „să sporească programele educaționale pentru prevenirea și combaterea discriminării împotriva romilor din cadrul curriculei școlare în comunitatea Hădăreni, județul Mureș; să elaboreze programe de informare publică și de eliminare a stereotipurilor, prejudecăților și practicilor împotriva comunității rome în instituțiile publice din Mureș care deserveșc comunitatea din Hădăreni; să inițieze programe de educație juridică împreună cu membrii comunității de romi; să sprijine schimbări pozitive ale opiniei publice din comunitatea din Hădăreni în ceea ce îi privește pe romi, pe baza principiului de toleranță și de solidaritate socială; să stimuleze participarea romilor la viața economică, socială, educațională, culturală și politică a comunității locale din județul Mureș, prin promovarea sprijinului reciproc și proiecte de dezvoltare comunitară; să implementeze programe de reabilitare a caselor și mediului din comunitate; să identifice, prevină și soluționeze conflicte posibil generatoare de violență familială, comunitară sau interetnică”¹⁰.

„Guvernul se angajează să prevină probleme similare în viitor prin derularea de anchete efective și prin adoptarea de politici sociale, economice și educaționale prin care să îmbunătățească situația comunităților de romi, în conformitate cu strategia guvernamentală existentă. În particular, va pune în practică măsuri generale adaptate nevoilor comunității din Hădăreni, pentru a facilita soluționarea generală a cazului, luând în considerare și pașii deja întreprinși în acest scop, respectiv reconstruirea câtorva dintre casele distruse”¹¹.

---

⁹ A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Case of Moldovan and Others v. Romania*, Applications nos. 41138/98 and 64320/0, Judgment No. 1, friendly settlement, Strasbourg, 5 July 2005, disponibilă pe site-ul Curții Europene la www.echr.coe.int

¹⁰ *Idem.*

¹¹ *Idem.*

Hotărârea nr. 2 a Curții Europene a Drepturilor Omului

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a luat notă că: reclamanții I. Moldovan, M. Moldovan, M. Moldovan, P.(G) Lăcătuș, P.(D) Lăcătuș, O. Rostaș și M.F. Zoltan nu au dorit soluționarea pe cale amiabilă în acest caz. În ceea ce privește cele șapte reclamații, acestea au făcut subiectul hotărârii nr. 2 a Curții Europene a Drepturilor Omului, pronunțându-se asupra următoarelor aspecte¹².

Încălcarea articolelor 3 și 8 ale Convenției: Reclamanții s-au plâns că, după distrugerea caselor, ei nu au putut să folosească respectivele locuințe și au fost nevoiți să trăiască în condiții foarte precare și dificile. Reprezentanții statului au fost implicați în distrugerea caselor, inclusiv ofițeri de poliție și un viceprimar¹³.

Curtea Europeană a stabilit că discriminarea rasială la care au fost supuși reclamanții în mod public prin modul în care li s-au soluționat plângerile de către diferite autorități și condițiile de viață ale acestora constituie o interferență cu demnitatea umană care, în circumstanțele speciale ale acestui caz, constituie „tratament degradant”, în sensul art. 3 din Convenție. Prin urmare, art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost încălcat.

Încălcarea art. 6 al Convenției: Reclamanții s-au plâns în ceea ce privește eșecul autorităților de a realiza o investigație penală adecvată, culminând cu neacuzarea oficială și condamnarea tuturor indivizilor responsabili, interzicerea accesului la o instanță civilă privind daune împotriva Statului în ceea ce privește implicarea ofițerilor de poliție în caz. De asemenea se plâng de lungimea procedurilor în fața instanței de judecată¹⁴.

Curtea Europeană a considerat că durata foarte lungă a procedurilor civile în fața instanțelor de judecată inițiate de reclamanți eșuează în satisfacerea cerinței duratei rezonabile astfel cum este stabilită prin art. 6. parag. 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Încălcarea art. 8 al Convenției: Reclamanții s-au plâns în ceea ce privește condițiile de viață. După incident, fiind alungați din sat și casele lor, reclamanții au trebuit să trăiască, unii dintre ei încă mai trăiesc, în condiții improprii și de aglomerare – pivnițe, cotețe de găini, grajduri etc. – și și-au schimbat des adresa, mutându-se la prieteni sau rude în condiții extreme de supraaglomerare¹⁵.

Curtea Europeană a considerat că atitudinea generală a autorităților – procurori, instanțe penale și civile, guvern și autorități locale – care a perpetuat sentimentul de nesiguranță al reclamanților după 1994 și a constituit în sine o interferență în respectarea drepturilor reclamanților la viață privată și de familie, și la domiciliu, o determină să concluzioneze că această interferență și eșecul repetat al autorităților de a pune capăt încălcărilor drepturilor reclamanților reprezintă o încălcare gravă a art. 8 din Convenție, fiind de natură continuă.

¹² A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Case of Moldovan and Others v. Romania (Applications nos. 41138/98 and 64320/01), Judgment No. 2, Strasbourg, 12 July 2005 disponibilă pe site-ul Curții Europene la www.echr.coe.int

¹³ *Idem*, parag. 88, 89.

¹⁴ *Idem*, parag. 115.

¹⁵ *Idem*, parag. 88, 89.

Încălcarea art. 6 și 8 al Convenției împreună cu art. 14: Reclamanții au precizat că remarcile făcute de către instanța de judecată de la Târgu Mureș în decizia sa din 17 iulie 1998 au conținut în mod clar exprimări anti-rome și refuzul autorităților de a îmbunătăți condițiile de viață ale aplicanților după evenimentele din 1993 a fost o expresie a ostilității împotriva romilor.¹⁶

Curtea Europeană a considerat că remarcile discriminatorii făcute de autorități pe tot parcursul procesului în ceea ce privește drepturile menționate în art. 8 al Convenției, refuzând cererile pentru bunuri sau mobile, precum și refuzul până în 2004 de a acorda daune pentru distrugerea caselor, nejustificarea tratamentului diferențiat aplicat victimelor, conduc la concluzia că a existat o violare a art. 14 al Convenției împreună cu art. 6 și 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a hotărât în unanimitate că s-a încălcat art. 8 din Convenție (parag. 109); în unanimitate că s-a încălcat art. 3 din Convenție (parag. 114); cu cinci voturi pentru, că nu s-a încălcat art. 6 §1 din Convenție din perspectiva respingerii accesului la o instanță de judecată (parag. 122); în unanimitate că s-a încălcat art. 6 §1 din Convenție din punct de vedere al duratei procedurilor (parag. 131); în unanimitate că s-a încălcat art. 14 coroborat cu art. 6 și 8 din Convenție (parag. 140).

Reacții la hotărârile pronunțate de instanțele din România și Curtea Europeană a Drepturilor Omului

După soluționarea pe cale amiabilă a cazului cu cei 18 reclamanți și Guvernul României, reacțiile în presă au apărut pe un fond relativ calm. Ulterior pronunțării de către Curtea Europeană a Hotărârii nr. 2, reacțiile au avut aceeași constantă. Lucrurile au cunoscut o întorsătură dramatică în momentul punerii în executare a sentinței Tribunalului Mureș, precum și a deciziei Curții de Apel Târgu Mureș, rămase definitive prin respingerea recursurilor, atât ale inculpaților, cât și ale victimelor, de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

Ziarul Libertatea menționa într-un articol din 12 august 2005: „(...) a început executarea silită a celor zece persoane găsite vinovate pentru incendierea caselor țiganilor, motiv pentru care mai mulți polițiști, jandarmi și luptători Dias au fost dislocați pentru asigurarea zonei (...) Hotărârea Înaltei Curți de Casație și Justiție și soluția CEDO au amplificat și mai mult pornirile războinice ale românilor, care au promis că vor pune din nou mâna pe topoare și furci pentru a-și face singuri dreptate.¹⁷ Ziarul Realitatea Românească nota, într-un articol din data de 13 august, următoarele: „Cei vizați de măsura de executare se plâng de modalitatea în care s-a procedat și spun că nu au primit înștiințare, iar Eugen Huruba [executorul judecătoresc, n.n.] a apărut la ușa lor însoțit de jandarmi și de polițiști și nu le-a prezentat vreun act din care să reiasă calitatea sa. La rândul său, executorul a spus ca el nu a

¹⁶ *Idem*, parag. 132, 133.

¹⁷ A se vedea ziarul Libertatea, 12 august 2005, articol disponibil la adresa <http://www3.ziare.ro/articol.php/1123837075>, accesat la 12 septembrie 2005.

făcut altceva decât să pună în aplicare o hotărâre a instanței și că doar Judecătoria Luduș ar putea să le dea câștig de cauză românilor găsiți vinovați de incendiere¹⁸.

Elementul de inedit și de confuzie în același timp a fost generat de o interpretare dată unuia din paragrafele hotărârilor Curții Europene. Aspectul este sugestiv redat într-unul din articolele ziarului *Adevărul* din data de 18 august 2005 care menționează: „Romii din Hădăreni care au avut câștig de cauză la CEDO nu mai pot pretinde aplicarea hotărârilor instanțelor române, în urma cărora, în cursul săptămânii trecute, a început executarea silită, se arăta într-un comunicat al MAE remis Prefecturii Mureș. Curtea Europeană a precizat, cu ocazia sentințelor din 5, respectiv 12 iulie, că sumele acordate, în valoare totală de 500.000 de Euro, «constituie soluționarea deplină și definitivă a cazului, incluzându-le pe acelea acordate la nivel intern». «Prin urmare, reclamanții nu mai pot pretinde executarea hotărârilor instanțelor naționale prin care li s-au acordat daune materiale și morale». În ceea ce privește persoanele care au plătit despăgubirile ce le reveneau, prefectul de Mureș a precizat că situația este mai complicată din punct de vedere juridic. Dacă au plătit înainte de hotărârile CEDO, din 5 și 12 iulie, banii sunt buni dați. «Dacă s-au plătit despăgubirile după, se poate face întoarcerea executării», a precizat Dobre¹⁹.

Aspecte privind punerea în executare a hotărârilor pronunțate de instanțele de judecată române

În ceea ce privește punerea în executare, trebuie să subliniem că, în mod obișnuit, executarea unei hotărâri judecătorești se face voluntar și numai în caz contrar se recurge la executarea silită. De asemenea, înainte de a trece la executarea silită a bunurilor debitorului, executorul judecătorec este obligat să-i facă acestuia o somație de a executa de bunăvoie obligația sa, înăuntrul termenului prevăzut de lege și anunțarea că, în caz contrar, se va proceda la executarea silită. Somația este însoțită și de o copie de pe titlul executoriu²⁰, pentru ca debitorul să știe exact ce i se pretinde și să poată lua eventual, măsurile de apărare necesare sau să conteste titlul executoriu, dacă este cazul²¹. Somația se face în formă scrisă și se comunică potrivit dispozițiilor privitoare la comunicarea citațiilor și actelor de procedură, prevăzute de Codul de procedură civilă, sub sancțiunea anulării executării silite. Este adevărat că în unele situații executarea silită se poate face totuși fără somație prealabilă și

¹⁸ A se vedea ziarul *Realitatea Românească*, 13 august 2005, articol disponibil la adresa <http://www3.ziare.ro/articol.php/1123911988>, accesat la 13 septembrie 2005.

¹⁹ A se vedea ziarul *Adevărul*, 18 august 2005, articol disponibil la adresa <http://www.adevarulonline.ro/arhiva/2005/August/1184/147355/>, accesat la 12 septembrie 2005.

²⁰ A se vedea V.M. Ciobanu, G. Boroi, *Drept procesual civil. Curs selectiv*, ed. a II-a, Ed. All Beck, București, 2003; „În cazul în care copia ce se comunică debitorului nu are textul formulei executorii, nu este îndeplinită cerința legii și operează nulitatea (Trib. Jud. Timiș, decizia civilă nr.1859/1973, în R.R.D. nr. 6/1974, p. 72).

²¹ *Idem*; „Omisiunea comunicării titlului executoriu nu se acoperă prin deducția că debitorul ar cunoaște din somație despre ce titlu este vorba – M. Gaiță, M.M. Pivniceru, *notă critică la decizia civilă nr. 658/2000 a Curții de Apel Iași*, în *Jurisprudență* 2000, p. 261, 262, nr. 172.

notificarea titlului executoriu, însă în cazuri expres prevăzute de lege. Un astfel de exemplu este atunci când debitorul este decăzut din termenul de grație.

În ceea ce privește cazul Hădăreni, dacă am pune în discuție unele aspecte reliefate în declarațiile apărute în presă ale persoanelor vizate de executare, sunt identificabile cel puțin două elemente. Unul ține de aspecte procedurale și un altul ține de modul în care autoritățile au inițiat această acțiune. Acordând prezumția de adevăr declarațiilor din presă, în comparație cu principiile enunțate mai sus, am putea spune că, din punct de vedere procedural, persoanele invocă aspecte care țin de înștiințarea executării, respectiv, somația. Pornind de la premisa că totuși, în cauza respectivă, somațiile au fost legal comunicate, rămâne în discuție cel de-al doilea element.

În opinia noastră, modul de intervenție al autorităților a jucat un rol esențial, din păcate, în exacerbarea sentimentelor de nesiguranță și de incertitudine, chiar de întărire a prejudecăților persoanelor care au fost obligate la plata despăgubirilor pentru prejudiciile materiale și morale cauzate victimelor rome. Mobilizarea unui număr semnificativ de forțe de ordine în momentul în care s-a trecut la executare, respectiv punerea sechestrului pe bunuri mobile de către executorul judecătoresc, a avut un impact emoțional puternic asupra persoanelor vizate. Utilizarea forțelor de poliție, jandarmi și luptători Dias a avut un efect pervers care a fost amplificat de reacțiile comunității rome din localitate. Puși în locul comunității, este însă ușor de înțeles o astfel de atitudine de satisfacție, a împlinirii unui act de justiție după o perioadă atât de îndelungată, în care climatul nu a fost gestionat de factorii interesați.

Din acest punct de vedere, prezența în acel moment a forțelor de ordine alături de executorul judecătoresc și reacțiile membrilor comunității rome au constituit mai degrabă un element care a generat tensiune, contribuind apoi la menținerea acestei stări. Presa a fructificat momentul, subliniind dorința membrilor comunității majoritare de a-și face singuri dreptate.

Debitorii au introdus o contestație împotriva executării, procesul fiind pe rolul Judecătoriei Luduș. Până în prezent nu s-a pronunțat o hotărâre.

Interpretarea dată prevederilor privind renunțarea la pretenții în deciziile Curții Europene

Hotărârea nr. 1 a Curții Europene a Drepturilor Omului reprezentând soluționarea pe cale amiabilă a cauzei *Moldovan și alții vs. România* în ceea ce privește 18 dintre reclamanți și Guvernul român conține următoarea precizare: „Prin scrisorile din 18 mai, respectiv 19 octombrie 2004, Guvernul a făcut următoarea declarație: „Guvernul României va plăti *ex gratia* reclamanților [cei care au acceptat soluționarea, n.n.] o sumă totală de 262.000 Euro în vederea soluționării pe cale amiabilă a plângerilor acestora înregistrate cu nr. 41138/98 și 64320/01. Plata va constitui soluționarea definitivă a cazului, inclusiv plângerile civile ale reclamanților în fața instanțelor interne²². În ceea ce privește victimele, Hotărârea nr. 1 precizează: „2. Acceptăm

---

²² A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Case of Moldovan and Others v. Romania*, Applications nos. 41138/98 and 64320/0, Judgment No. 1, friendly settlement, Strasbourg, 5 July 2005, disponibilă pe site-ul Curții Europene la www.echr.coe.int

propunerea și renunțăm la viitoare plângeri împotriva României în ce privește faptele acestor plângeri. Declarăm că aceasta este soluționarea definitivă a cazurilor, inclusiv a plângerilor noastre civile”.

Hotărârea nr. 2 a Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza *Moldovan și alții c. România*, în ceea ce privește reclamații care nu au fost de acord cu soluționarea pe cale amiabilă, prevede următoarele: „151. (...) ținând cont de gravitatea încălcărilor Convenției ale căror victime au fost reclamații, de sumele deja acordate la nivel național prin decizia din 25 februarie 2005 și luând o hotărâre pe baze echitabile, așa cum o cere articolul 41 din Convenție, Curtea acordă următoarele sume, plus orice sumă la care se pot aplica taxe: 60.000 Euro lui I. Moldovan; 13.000 Euro lui M. Moldovan; 11.000 Euro lui M. Moldovan; 15.000 Euro lui O. Rostaș; 17.000 Euro lui P.G. Lăcătuș; 95.000 Euro lui M.F. Zoltan; 27.000 Euro lui P. Lăcătuș ca daune materiale și morale. 152. Curtea consideră că aceste sume constituie încheierea deplină și definitivă a cazului, incluzând cele acordate la nivel național”²³.

Articolul din ziarul *Adevărul*, citând un comunicat MAE, precizează că: „Romii din Hădăreni care au avut câștig de cauză la CEDO nu mai pot pretinde aplicarea hotărârilor instanțelor române, în urma cărora (...) a început executarea silită (...) Curtea Europeană a precizat, cu ocazia sentințelor din 5, respectiv 12 iulie, că sumele acordate, în valoare totală de 500.000 de Euro, «constituie soluționarea deplină și definitivă a cazului, incluzându-le pe acelea acordate la nivel intern». Prin urmare, reclamații nu mai pot pretinde executarea hotărârilor instanțelor naționale prin care li s-au acordat daune materiale și morale”.

Este interesant de urmărit, comparativ, modul de redactare a textului în ceea ce privește renunțarea la pretenții, în ambele hotărâri ale Curții Europene. Astfel, în Hotărârea nr. 1, textul în limba engleză este următorul: „This payment *will constitute* the final settlement of the case, *including* the applicants’ *civil claims* before the domestic courts” [s.n.]. Și ulterior: „We declare that this constitutes a final settlement of the *cases*, including our domestic *civil claims*” [s.n.]. Din punctul meu de vedere, cele două fraze s-ar traduce în felul următor: „Această plată *va constitui* soluționarea definitivă a cazului, *incluzând cererile civile* în fața instanțelor de judecată interne” [s.n.]; „Declarăm că aceasta *constituie* soluționarea definitivă a *cazurilor*, inclusiv cererile *noastre civile la nivel intern*” [s.n.].

Urmărind traducerea textului, observăm că modul de redactare are în vedere folosirea timpului viitor, respectiv plata *va constitui* soluționarea definitivă a cazului, și interesant, se folosește modul singular, precizându-se „cazului”, apoi menționându-se și cererile civile în fața instanțelor interne.

Paragraful următor, inclus în declarația reclamaților din finalul hotărârii folosește timpul prezent: „Acceptăm propunerea și renunțăm la viitoare plângeri împotriva României în ce privește faptele acestor plângeri”. În această frază apare modul plural în folosirea termenului „plângeri”. Ulterior acesteia este propoziția „declarăm

²³ A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Case of Moldovan and Others v. Romania*, (Applications nos. 41138/98 and 64320/01), Judgment No. 2, STRASBOURG, 12 July 2005 disponibilă pe site-ul Curții Europene la www.echr.coe.int

că aceasta *constituie* soluționarea definitivă a *cazurilor*”, însă, interesant de remarcat, în acest din urmă paragraf este folosit modul plural. Aici se vorbește de „cazuri”, deci de plural, de soluționarea definitivă a cazurilor, urmând precizarea „inclusiv cererile noastre la nivel intern”. Alăturarea termenului de „cazuri”, la modul plural, cu mențiunea „inclusiv cererile noastre la nivel intern” ne poate sugera că este vorba de cazul împotriva României și cazul la nivel intern împotriva părților obligați de instanță la plata daunelor cauzate aplicanților. Însă, în același timp, poate să fie conexiunea între pluralul folosit pentru „plângeri împotriva României” și „soluționarea definitivă a cazurilor”. De aici interpretarea: în mod implicit *împotriva României, a statului*.

Dacă în prima parte apare foarte clar și fără echivoc că vorbim despre plângeri adresate împotriva României, la care se face act de renunțare prin „prezenta înțelegere”, este discutabil – în privința renunțării cererilor la nivel intern – cine este subiectul vizat. Statul sau civilii?

Este adevărat că în plan intern există plângeri civile aflate pe rolul instanțelor de judecată care au fost soluționate, că hotărârile au rămas definitive, însă este tot atât de adevărat că acele plângeri sunt introduse împotriva unor persoane fizice, civili responsabili pentru cauzarea unui prejudiciu pe care sunt obligați să îl repare. Aceste persoane nu reprezintă statul, ei sunt civili care, potrivit principiului răspunderii civile, trebuie să repare prejudiciul cauzat altei persoane. În acest raport, statul nu este un subiect implicat direct, iar plângerea civilă a vizat repararea prejudiciului material și moral cauzat prin faptă respectivelor persoane. Implicarea statului a constat în faptul că nu și-a îndeplinit o obligație pozitivă de a asigura respectarea anumitor drepturi, și ca atare s-a considerat de către Curtea Europeană că a încălcat drepturile aplicanților prin eșuarea satisfacerii cerinței duratei rezonabile a procedurilor civile în respectivul proces. În concluzie, subiecții pasivi sunt diferiți în plângerile aplicanților: civili în plan intern și statul în plan internațional.

Pe de altă parte, în Decizia nr. 2, textul în limba engleză este următorul: „152. The Court considers that these sums *should constitute* full and final settlement of the case, *including that awarded* at the domestic level” [s.n.]. Din punctul nostru de vedere, această frază s-ar traduce: „Curtea consideră că aceste sume *ar trebui* să constituie soluționarea deplină și definitivă a cazului, incluzând cele *acordate la nivel intern*” [s.n.].

În ceea ce privește textul din urmă, este interesant de remarcat că în această decizie se folosește formula în limba engleză „*should constitute*” tradusă prin „ar trebui să constituie”. Este vorba de sumele acordate celor șapte aplicanți care nu au fost de acord cu soluționarea pe cale amiabilă, care ar trebui să constituie soluționarea deplină și definitivă a cazului, inclusiv sau incluzând pe cele acordate la nivel intern. Diferența în cea de-a doua decizie este că la acordarea acestor sume s-a ținut cont de gravitatea încălcărilor Convenției, de sumele deja acordate la nivel național și de luarea unei decizii pe baze echitabile. Aici Curtea menționează în mod expres că la stabilirea sumelor pe care România trebuie să le plătească cu titlu de daune materiale și morale celor șapte aplicanți s-au avut în vedere sumele acordate în plan intern. Acest fapt poate sugera ideea că sumele plătite de Statul român nu le exclud pe cele acordate în plan intern, ci dimpotrivă, sunt complementare. În plus, sumele ce ur-

mează a fi plătite de România sunt urmarea încălcării Convenției de către stat, și nu de către civili, care nu reprezintă statul. Or, daunele acordate în plan intern trebuie plătite de civili, și nu de statul român.

Astfel se mai poate motiva lipsa identității de subiect pasiv, respectiv civilii, în plan intern și statul român în plan internațional; săvârșirea faptelor în luna septembrie 1993 de către civilii care au fost obligați să plătească sume cu titlu de daune materiale și ulterior morale, dată la care România nu ratificase Convenția Europeană a Drepturilor Omului, fapte în privința cărora Curtea Europeană nu se poate pronunța *ratione tempore* și perioada după ratificare, respectiv luna mai 1994, în privința cărora statul poate răspunde pentru eventuale încălcări ale Convenției. Se poate motiva și inexistența identității de subiect activ în cererile civile din plan intern și aplicanții în cauza *Moldovan și alții c. România* etc.

În același timp, se poate invoca principiul potrivit căruia un prejudiciu nu poate fi reparat de două ori.

Rămâne ca o interpretare a Curții Europene să clarifice acest text, care creează un precedent în ceea ce privește punerea în executare a unei decizii a Curții în corelare cu existența unor hotărâri devenite definitive în plan intern. Latura negativă a acestor chestiuni de interpretare este că ele creează o stare disfuncțională. Procesul de administrare a justiției este complicat, autoritățile publice pot fi depășite de astfel de situații iar părțile cele mai afectate rămân persoanele implicate, deopotrivă victime sau părți responsabile civil.

Elemente esențiale în conținutul deciziilor pronunțate de Curtea Europeană

Dincolo de interpretări, de sumele acordate cu titlul de despăgubiri materiale și morale rămân concluziile explicit formulate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Până în prezent, Curtea a stabilit un singur precedent juridic privind discriminarea rasială ca echivalent al tratamentului degradant. În cauza *Moldovan și alții c. România*, Curtea a considerat că, în ultimii zece ani, condițiile de viață ale reclamanților, în special mediul supraaglomerat și nesănătos și efectele acestuia în detrimentul sănătății și stării de bine a reclamanților, în conjuncție cu perioada extinsă pe parcursul căreia reclamanții au trebuit să trăiască în astfel de condiții și atitudinea generală a autorităților, trebuie să le fi produs suferințe psihice considerabile, diminuându-le demnitatea umană și provocându-le sentimente de umilință și înjosire. În plus, remarcile unor autorități care au analizat doleanțele reclamanților, remarci la adresa onestității acestora și a modului lor de viață (vezi deciziile instanțelor civile și penale și remarcile făcute de primarul din Chețani) par a fi, în absența oricărei dovezi din partea acestor autorități, pur discriminatorii. În acest sens, Curtea reiterează că discriminarea rasială constituie în sine tratament degradant, în sensul art. 3 din Convenție²⁴. Astfel de remarci vor fi așadar luate în considerare ca un factor agravant în examinarea plângerii reclamanților în sensul art. 3 din Convenție. În lumina celor de

²⁴ A se vedea *East African Asians vs. Regatul Unit*, Raportul Comisiei, 14 decembrie 1973, DR 78, p. 5-62.

mai sus, Curtea a stabilit că discriminarea rasială la care au fost supuși reclamanții în mod public prin modul în care li s-au analizat plangerile de către autorități și condițiile lor de viață aduce atingere demnității umane care, în circumstanțele speciale ale acestui caz, duc la „tratament degradant”, în sensul art. 3 din Convenție²⁵.

Curtea Europeană a considerat că remarcile discriminatorii făcute de autorități pe tot parcursul procesului în ceea ce privește drepturile menționate în art. 8 al Convenției, refuzând cererile pentru bunuri sau mobile, precum și refuzul până în anul 2004 de a acorda daune pentru distrugerea caselor, nejustificarea tratamentului diferențiat aplicat victimelor, conduc la concluzia că a existat o violare a art. 14 împreună cu art. 6 și 8 ale Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Trebuie menționat că există discrepanțe vădite între soluționarea acestui caz în plan intern și soluționări similare. Este de reținut că în cazul lui N. Gall, statul român a acordat daune în valoare de 3.000.000.000 lei pentru perioada de 2 ani și 10 luni în care a fost reținut în arest preventiv, fiind cercetat pentru omor și distrugere, perioadă considerată ulterior arest nelegal. Puse în balanță daunele acordate acestei persoane în comparație cu daunele acordate uneia dintre victimele de la Hădăreni, respectiv 100.000.000 lei pentru suferința cauzată prin pierderea unui membru al familiei ucis în incidente, disproporția este vădită. Pe de altă parte, în plan intern, deși reprezentanți ai statului au participat fie activ, fie pasiv la incidente, acestea nu au fost trase niciodată la răspundere. Pedepsele stabilite pentru participanți, motivate de scuza provocării aplicate la întreaga etnie, au fost derizorii²⁶.

În ciuda acestor argumente, momentul pronunțării Deciziilor nr. 1 și nr. 2 de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului constituie un moment extrem de important. Nu doar un moment de analiză, de reflecție sau meditație, ci și unul de asumare a responsabilităților. A tuturor părților implicate: statul prin autoritățile publice, în special sistemul judiciar, instanțe de judecată, parchete, poliție; părțile implicate, i.e., inculpați, părți responsabile civil, dar nu în ultimul rând, aplicanții. Dincolo de acești actori, societatea civilă în general și a romilor în special.

Adoptarea hotărârilor nr. 1 și nr. 2 trebuie folosită ca o oportunitate. Respectarea drepturilor omului, dar mai ales protecția împotriva discriminării în întregul sistemul juridic trebuie să devină o politică elaborată printr-o abordare din «vârf la baze», un proces de autoevaluare care să genereze politici de autoîmbunătățire în cadrul sistemului din punctul de vedere al standardelor internaționale în domeniu. Colaborarea stat – organizații non-guvernamentale poate constitui un element esențial în acest proces.

Legislația în domeniul combaterii discriminării în România a fost adoptată în anul 2000 și a fost ulterior îmbunătățită. În prezent există un proiect de lege care vizează ajustarea standardelor naționale la cele cuprinse în *aquis*-ul comunitar. Rolul cheie în acest cadru legal este jucat de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării. Pe lângă acest rol, Consiliului îi revine o sarcină foarte de dificilă: aceea de a contribui la

²⁵ A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Case of Moldovan and Others v. Romania* (Applications nos. 41138/98 and 64320/01), Judgment No. 2, Strasbourg, 12 July 2005, parag. 110-113, disponibilă pe site-ul Curții Europene la www.echr.coe.int

²⁶ A se vedea *Raport asupra cazului Hădăreni*, realizat de Av. Meda Grama, Târgu Mureș, 24 august 2005.

prevenirea tuturor formelor de discriminare, în special în sistemul instituțional, de mobilizare a sistemului judiciar pentru îndeplinirea unei funcții pro-active care să genereze schimbări de politici publice. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării are ca obiectiv și întărirea încrederii în instituțiile statului, în particular, întărirea încrederii în modul în care se administrează justiția.

Anexă

Comentariile Centrului European al Romilor privind termenii înțelegerii amiabile²⁷

a) *În perspectiva noastră, acceptarea de către petenți a ofertei Guvernului român nu include renunțarea la dreptul de a solicita în plan intern reparații, atunci când acestea au în vedere cererile de daune găsite neadmisibile de către CEDO.*

b) Curtea a declarat drept inadmisibilă, *ratione temporis*, cea mai importantă parte a aplicației originale (...), respectiv partea referitoare la omucidere și la distrugerea proprietăților, ca și la condițiile de viață ale petenților între 20 septembrie 2003 (atunci când a avut loc pogromul) și 20 iunie 1994 (data când România a devenit parte la Convenție). Drept urmare, tribunalele interne reprezintă singura instanță care a avut jurisdicția să evalueze cererile.

c) Frazarea înțelegerii amiabile propusă de către Guvern sprijină interpretarea noastră. În declarația guvernamentală nu există nici o referință la omucidere și la distrugerea caselor. Guvernul recunoaște existența problemelor numai cu referire la art. 3, 6 parag. 1, 8 și 14. De asemenea, Guvernul își exprimă regretul în legătură cu „eșecul investigației penale în a clarifica toate circumstanțele care au dus la distrugerea caselor și bunurilor aplicanților, care i-au făcut să trăiască în condiții improprii și i-a obligat astfel să își părăsească satul, afectând și posibilitatea aplicaților să depună cereri civile” și la „durata procedurilor civile în instanțele interne și anumite remarci făcute de către autorități privind-i pe aplicanții de origine romă”. *Evident, înțelegerea amiabilă a fost elaborată în lumina deciziei de admisibilitate a Curții care a respins anumite cereri ale aplicanților.*

d) Instanțele interne au ajuns astăzi la o decizie finală în legătură cu pogromul din anul 1993, atât sub aspect penal, cât și civil. *Noi susținem că judecata Curții Europene pentru Drepturile Omului (incluzând înțelegerea amiabilă) și judecata internă au scopuri diferite și ca urmare sumele plătite de către guvern în virtutea înțelegerii amiabile și cele oferite pe plan intern nu acoperă același prejudiciu. Primele acoperă daunele morale și materiale rezultând din omucidere și distrugerea proprietăților, care au fost declarate inadmisibile de către Curte, în timp ce celelalte acoperă condițiile de*

---

²⁷ Centrul European al Romilor a acordat asistență juridică petenților și i-a reprezentat în procesul judecat la Strasbourg.

viață, valul de procese interne și discriminarea care au avut loc după 1994, când România a semnat Convenția.

e) Interpretarea noastră este sprijinită de asemenea prin frazarea paragrafului referitor la tema daunelor din declarația guvernamentală (...). Ca urmare, conform acestei declarații, plata sumelor de bani către aplicant „reprezintă soluționarea finală a cazului”. Susținem că aceasta ar trebui să fie citită ca referindu-se exclusiv la acele aspecte ale cazului asupra cărora Curtea are jurisdicție. În mod similar, pretențiile civile la care aplicanții au renunțat se referă la evenimentele de după 1994.

f) *În cazul în care interpretarea Guvernului ar fi validată, aceasta ar duce la consecința inacceptabilă că orice pretenție legată de evenimentele din 1993 ridicată de către persoanele care au semnat înțelegerea amiabilă nu ar mai fi justițiabilă.* Spre exemplu, o nouă cerere de punere sub acuzare a ofițerilor a căror implicare în evenimente a fost bine documentată în a doua decizie a Curții ar fi respinsă pe aceeași bază, i.e., că victimele au renunțat la orice altă plângere împotriva României în ceea ce privește faptele expuse în aplicație.

g) În mod similar, în cazul în care ar fi acceptată opinia Guvernului, susținem că setul de criterii privind Regula 62 §3 din Regulile Curții conform cărora orice înțelegere amiabilă trebuie să aibă la bază respectul pentru drepturile omului ar fi în mod serios compromisă. Mai important, Curtea nu poate reglementa și superviza cereri care depășesc jurisdicția sa, i.e., care au fost declarate inadmisibile.

h) Guvernul a susținut, de asemenea, că „în momentul în care aplicantul a semnat declarația sa privind înțelegerea amiabilă, singurele procese civile în desfășurare care puteau fi în conexiune cu înțelegerea amiabilă erau acelea pe care aplicanții le deschiseseră împotriva persoanelor pedepsite în scopul obținerii de compensații pentru daunele suferite”. Acest argument este pur speculativ. *Nici una dintre cele două declarații nu face referire la cauzele „în desfășurare” în instanțele interne la acel moment.* Declarația aplicanților ar trebui citită ca renunțare la dreptul de a înainta cereri în legătură cu evenimentele care au avut loc după ce România a semnat Convenția în 1994, în conformitate cu ceea ce a fost detaliat anterior.